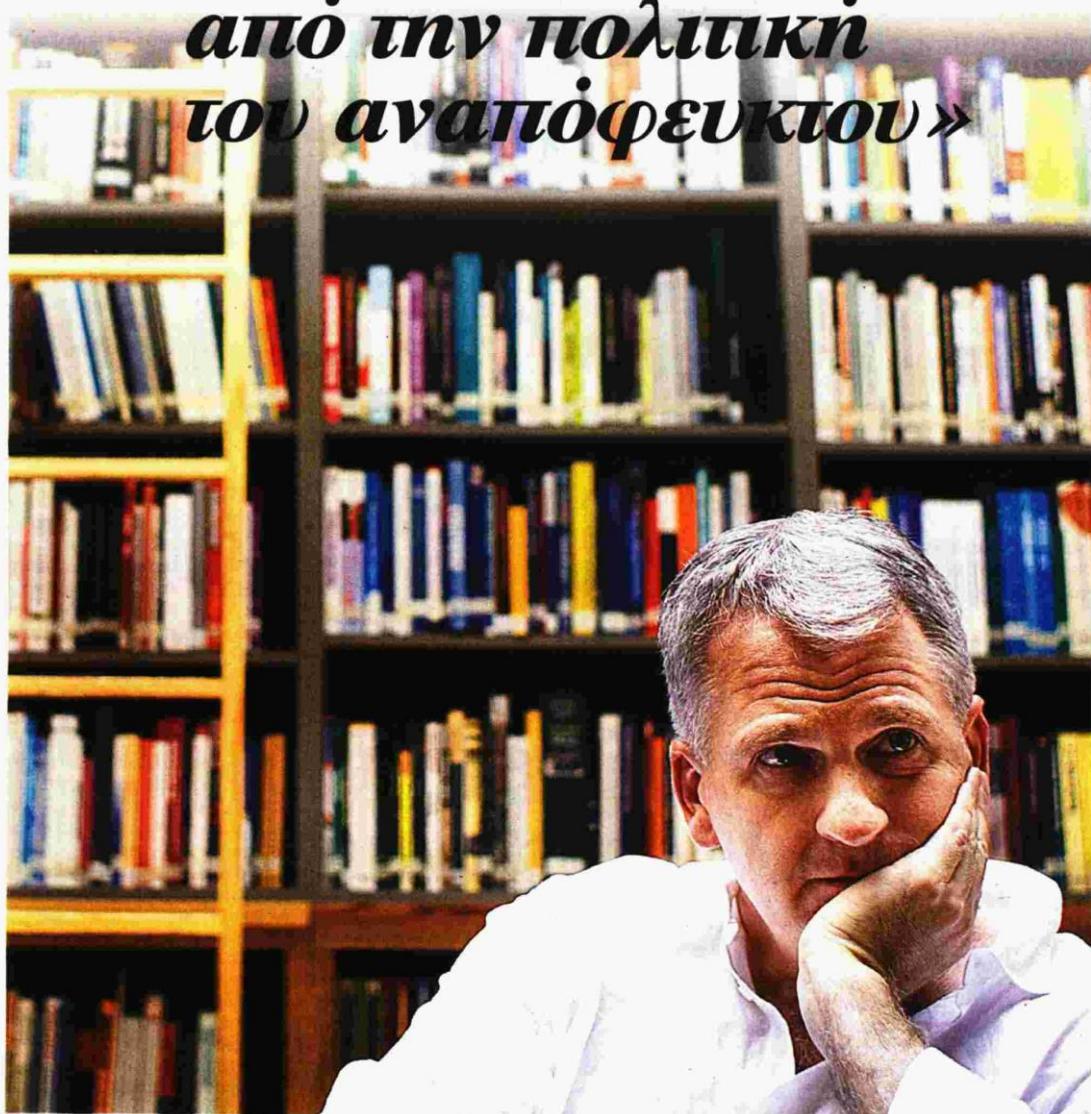

ΤΙΜΟΘΙ ΣΝΑΪΝΤΕΡ

«Να Ξεφύγουμε από την πολιτική του αναπόφευκτου»

Ο αμερικανός ιστορικός μιλάει στο «Βήμα» για την Ευρώπη, τον «γυνενή αμερικανικό φασισμό», τη Ρωσία, τον δημόσιο διάλογο, τους κινδύνους που απειλούν τα κράτη και για την ευθύνη των πολιτών

ΣΕΛ. 6-7

Τίμοθι Σνάιντερ

Οταν χάνονται
οι κανόνες
του διαλόγου,
ακολουθούν αυτοί
της λογικής „”

Ο αμερικανός ιστορικός προειδοποιεί για την απώλεια του νοήματος της πολιτικής στον καιρό του Τραμπ

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΜΑΡΚΟ ΚΑΡΑΣΑΡΙΝΗ**

TIMOTHY SNYDER
Αιματοβαμμένες χώρες.
Η Ευρώπη μεταξύ Χίτλερ και Στάλιν
Μετάφραση Ανδρέας Παππάς Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2017, σελ. 568, τιμή 26,99 ευρώ

TIMOTHY SNYDER
Απέναντι στην τυραννία.
20 μαθήματα από τον 20ό αιώνα
Μετάφραση Κατερίνα Σχινά.
Εκδόσεις Παπαδόπουλος,
2017, σελ. 112.

TIMOTHY SNYDER
**ΑΡΕΝΑΝΤΙ
ΕΘΝ
ΤΥΠΑΝΝΙΑ**

Kαθηγητής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Εύλ., τακτικός αρβρόγραφος στο «New York Review of Books», βαθύς γνώστης της ιστορίας της Κεντροανατολικής Ευρώπης, μαζικούς δημόσιους διανοούμενους, ο 48χρονος Αμερικανός Μιτσάλ Σόναντερ παποείτε εδώ και χρόνια μέζουνα προσωπικότητα του δημιουργού πολιτικού και του επιστημονικού διαλόγου. Με αφορμή την πρόσφατη έκδοση του ομανικών πραγμάτων Έργου του «Αιματοβάμβεμες χώρες» (τελευταίο από τα τρία Βίβλα με το ονόμα του που εκδόθηκαν στην Ελληνική το 2017), είχαμε μαζί του μια συζήτηση που εξελίχθηκε σε εκτεταμένο διάλογο για τα νήματα της ιστορίας που συνδέουν μήμη και ιστορία, Ευρώπη και Αμερική, τον ολοκληρωτικό του 20ύι αώνα και την Ακρόποδα του 21ου.

■ Πώς προσεγγίσατε τον ταραχώδη
20ό αιώνα στις αιματοβαμμένες
χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής

Ευρώπης: «Η γεωγραφία ήταν και ο τρόπος με τον οποίο ο Ολοκαύτωμα και τα υπόλοιπα εγκλήματα που συνέδενται με την περιοχή εκείνη έχουν περάσει στη μήνυση ομηρίας έχουν πολλά μεγάλα ομηρία. Η μήνυση είναι κάτι προσβάσιμο, η ιστορία πάλι είναι κάτι διαφορετικό, κάτι που απαιτεί επεξεργασία. Αυτό που είχα την ευκαρία να κάνω από την „Αμαρτωμένες χώρες“ πάντα να αναπτύχτου τους τόπους της μαρκής εξόντωσης και να δεξαγοράζει έρευνα εκεί, στην Ανταρκτική Γερμανίας και τη Δυτική Ρωσία. Πατά το κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής δεν είναι η πολιεύμοντα, αλλά η γειτνίαση της με τη γερμανική και τη ρωσική έκουσία. Μια ιστορία επομένων που φιλοδοξεί να εγγίνηται το πός και το γιατί της εξόντωσης ορθείται να απαντά στον συνδικαλισμό των επιτημάτων του τόπου, της νεοαρχιτεκτονικής και των αριστερών εξουσιών.

■ Βλέπετε αντιχήσεις, αντανακλάσεις, ιστορικά ίχνη της εμπειρίας των αιματοβαμμένων χωρών που να σχετίζονται με το σήμερα, τη σύγκρουση Ρωσίας - Ουκρανίας, την άνοδο της Ακροδεξιάς σε Πολωνία και

Ουγγαρία;
«Οι θηριώδιες στις οποίες αναφερόμαστε συνέβησαν σε γεωγραφικούς χώρους όπου κράτη καταστράφηκαν. Πρέπει να

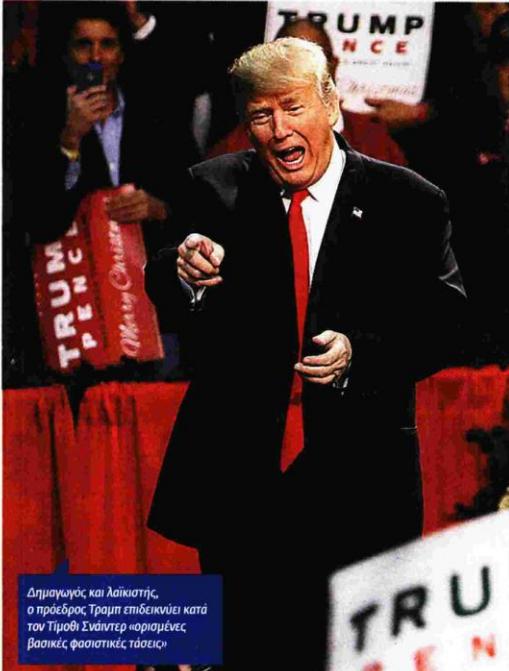
θυμάσιστός οί πληθυσμοί προσπετεύονται μόνο όταν λογίζονται ότι πολίτες και πολίτες υπάρχουν μόνο όπου υπάρχουν κράτη. Εάν από τα μεγαλύτερα προβλήματα της ευρωπαϊκής ιστορίας είναι ακριβώς η διαφάσιση του κράτους. Αυτό είναι το ερώτημα του νομάρχη της δεκαετίας του '30. Η αρχή απάντησης είναι πως το κράτος είναι αιφαλές εντός ενός μεγαλύτερου πλέγματος συνεργασίας. Αυτό δε σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, για παρόδειγμα, είναι τέλος. Δεν είναι. Σημαίνει όμως πώς η κρατική κυριαρχία φαίνεται να εξαρτάται από την ένταση σε μια ευρύτερη ενότητα. Η λανθασμένη απάντηση, τόρα, είναι να θεωρήσεις πως το κράτος είναι κυριαρχία από μόνο του. Και αυτό είναι το συμπέρασμα που ανήκουν πολλοί στην Πολωνία και την Ουγγαρία σήμερα. Η Ρωσία πάλι είναι πρότυχά χώρα που απορρίπτει να απορίτησε την ευρωπαϊκή προσποτή και να επειρεψηθεί την αποδινώμαση της Ευ-

τις προϋποθέσεις, δεν υπάρχει ιστορία
αλλέ για σπίτιαν λεπτομέρειαν

■ Υπάρχει μια καταλυτική παράγοντας στη βίβλο σας με τον πρώσω χαρέμ Τόνι Τζαν «Σκέψεις για τον 20ό αιώνα», όπου ο Τζαν μιλά για την πολιτική δημαρχία στης ΗΠΑ και εντάσσει τον μακαρισμό, τον Νιούτ Γκίνικριτς, τον Ντι Σάιεν, τον Γκέλεν Μπεκ σε κάπι τον πολακό ευθύντα «ηγενής αμερικανικό φασισμό». Σήμερα θα πρόσθετε σε αυτή τη χορεία και το ίδιο του Ντόναλντ Τραμπ;

○ Τόνι μά λείπει. Και δεν οντου μόνο σε μένα, ενώνω στον δημόσιο διάλογο στο σύνολο του πατινάχιος Πολιτείας. Δεν μπορούμε να έχουμε σε αντίθετη

**Τα σύγχρονα
κράτη διεκδικούν
το μονοπόλιο
του παρελθόντος.
Και αυτό καθιστά
την ιστορία
αδύνατη, γιατί
η ιστορία έχει νόημα
μόνο ως εποπτή,
ως έρευνα από
όπου δυνητικά
προκύπτουν
απροσδόκητα
συμπεράσματα**

θεωρώ όμις πος είχε δίκιο. Οι Ηνωμένες Πολιτείες υπήρξαν τυχερές σε ορισμένα απειλές της ιστορίας τους. Δεν ήμασταν καλύτεροι από κάποιους άλλους, ήμασταν απόλιτοι πειρατές, ήθελατα στο δεκάτο του 30^{ου}. Γιαγάγης αμερικανικός φασισμός υπήρχε πάντα. Υπήρχε πάντα μια ευρεία μερίδα του ελκυστικού σόματος που τασ- σόταν υπέρ του αιταραρχούμενου. Και οπαρά σα πολιτικού βλέπουμε στηρά μας είναι η επικράτηση αυτής ακρβής της μερίδας σα ακριβής φασιστική. Ήταν έλεγα όμως δι- επιθύμησε ορισμένες βασικές φυσιοτήτες τάσεις. Η προτίμηση, για παραδείγματος στη φανατισμό και στον μισθό αντί για την πραγματικότητα και τα γεγονότα. Η ροή που τα αιτοροβράβευαν ως “αρχγός”, που διαβέται με άμεση σύνδεση με το λαό. Που λεέ “Είμα στη δική σας φωνή”, όπως ακριβώς θα έλεγε και ο Χίτλερ. Που χρησιμοποιεί συνήθως όπως “πρότα της Αμερικής”, ολόγκως μίας συνδεδέμενο με το αντιτοπο λαϊκιστικό και φασιστικό της δεκατούς του 30^{ου}. Ημάσταν λοιπόν τυχεροί στο παρελθόν και τώρα πα δεν είμαστε. Αντεπτοποιούμε σαν ανθεκτικό αμερικανικό πρόβλημα και οι Αμερικαίοι νοούν ειναι ανέπομποι να αναγνωρίσουν το δέρμα τους.

■ Τι κόστος είχε το πρώτο έτος της προεδρίας Τραμπ;

«Τερόπιο. Το κυριότερο σημείο είναι η απέλαση του πολιτώντος διμήδιου διαλόγου, κάτι που για μένα έχει έντονο το χρόνιο των δεκαετών του '20 και του '30 – με την κακή ένοντα. Γιατί, πολύ σύντομα οι κανόνες του διαλόγου, πολύ σύντομα έφερανόνται οι κανόνες της λογικής και έπονται οι κανόνες δικαιοίας. Εκεί χαρεί η αισθητή της μαστοποιικής κιβωτήρησης ως εργαλείου πολιτικής. Η πολιτική έχει μεταπειτα σε καθημερινό ψηφιακό παιχνίδι. Χάνουμε σταδιακά την αισθητή της πραγματικότητας των γεγονότων. Ο πρόσδεσμος υπέπειρ ποτοπόδιος

του Φρανκ Ρίτς στο «New York Magazine» ότι «ο επόμενος δημαρχός θα είναι ιανών».

«Δεν αποκλείεται καθόλου, ωστόσο προσωπικά, για να σας ποι την αλήθεα, είμαι ήδη πολύ ανησυχός για την τροπή που έχουν κιόλας πάρει τα πρόγραμμα, ώστε να σκεφθώ ένα τέτοιο χειρότερο ενδεχόμενο! Άλλη επιτρέψτε μου να επισημάνω κάποια πολύ σημαντικό. Η ανικανότητα του Τραμπ δεν είναι ανικανότητα, είναι στην πραγματικότητα μια μορφή διακυβέρνησης. Μια μορφή διακυβέρνησης που ευτελείει ενεργά κάθε ιδέα πολιτικής, που δημιουργεί ένα χάραμα όπου η πολιτική παιει να υφίσταται και το κενό αυτό το αναπτήρωνται με το συναισθήμα. Στην πρότη επιχείρει να ολλάξει το νόμα της διακυβέρνησης, από τη διαμόρφωση πολιτικής, στην οργή που καθίσταται την πολιτική οδύνων».

■ Στον επιλογό του βιβλίου σας «Απέναντι στην τυραννία» κάνετε λόγο για τη φθοροποιο επίβραση στη δημοκρατία του σχήματος που ονομάζετε «πολιτική αναπόφευκτου»...

«Με τον όρο "πολιτική του αναπόφευκτου" εννοώ τα αρνητήματα εκείνα που καθιστούν σαφήν τη σχέση μεταξύ παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος, γιατί προσωπούμαστε ποιος κατανούν κάποιον θεμελιώδη κανόνα της ιστορίας. Και επομένως δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική από το να λεπτουργούμε εντός του κανόνα, όπως μας παραδόθηκε, και τον αναγορεύουμε στον καλύτερο δυνατό κόσμο. Από το 1989 και επιτέλους, πολλοί από εμάς στη δύση προσπάθησαν να ξινούμε εντός μιας καπταλιστικής πολιτικής του αναπόφευκτου. Είπετα, όμως, σε μεγάλο τμήμα των ΗΠΑ και στην Ελλάδα ήρθε το κρίσι του 2008 και το υποτούμενο λαμπρό μέλλον έπαιψε πια να έχει νόημα. Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι ορατός ο κινδύνος οι πολίτες να περάσουν από την "πολιτική του αναπόφευκτου" στην "πολιτική της αιωνόττας", να παρατηθούν δηλαδή από το μέλλον, να παραπιθούν από την οξεία της διαμόρφωσης της πολιτικής και να ενδισουν στην πολιτική της μηνοκακία - και νοικιζό στι αυτό το βλέπουμε και στη χώρα σας και στη δική μου».

■ Μου θυμίζετε με αυτό την ιδιαίτερα ανησυχητική επισήμανση

■ Πώς εξέρχεται μια κοινωνία από μια τέτοια αδιέξοδη πολιτική σκέψη και πράξη;

«Κατ' αρχάς πρέπει να αναγνωρίσει κανείς ότι η ιστορία πάντα συνεχίζεται, ότι πάντα είναι απρόβλεπτη και ότι πάντα υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις. Αν εμεις απορρίσουμε ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, κάποιοι άλλοι θα αποφασίσουν ότι υπάρχουν – και θα είναι εναλλακτικές που δεν θα μας άρεσουν. Να τι είναι στην ουσία ο Ντόναλντ Τραμπ: κάποιος που μεγάλωσε ως πολιτικό μέγεθος σε μια σημηνία που ίδια έλεγε ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις. Να όμως που εμφανιστούν οι εναλλακτικές που μεριμνά μας ακροβεβαίνοντας τη μορφή μιας ακροδεξιάς πολιτικής μιθωπολαϊσμού, η οποία τώρα μάλιστα κυβερνά τη χώρα! Αυτό που θα πρέπει να αντέβοταί είναι η πολιτική της υπειθώντας, όπου αποδεχόμαστε τη θέση μας στην ιστορία, αποδεχόμαστε ένα μέλλον που δεν θα είναι απαραίτητα ένα μέλλον πρόσδοση, αποδεχόμαστε την ανάγκη μιας δημόσιας πολιτικής και αναλαμβανούμε την ευθύνη να την πραγματοποιούμαστε. Ακούγεται απλούχο, όμως πρέπει να βγούμε από τις φευδαριστήσιες μας. Αν η υπαρχή του Τραμπ στην πολιτική στη μέρα κατέστη δυνατή, ένας λόγος για αυτό είναι ότι πάρα πολλοί άνθρωποι τη θεώρουν αδινάντι. Πίστευαν πως όλα θα πάνε καλά και, όταν δεν πήγαν, είπαν "τώρα δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα". Αν ομοία αντιληφθεί κανένας τον εαυτό του ως μέρος μιας ιστορίας που μπορεί να άλλαξε, κάτι που ευτύχος ισχύει, τότε μπορεί και να αναλάβει την ευθύνη της προσπάθειας για την αλλαγή της».

■ Προϋπόθεση ωστόσο για την ανάληψη της ευθύνης είναι να κατανοήσει και να αναγνωρίσει κανείς τις συνέπειες της πράξης του.

«Πράγματι, θέτετε το βασικότερο όχτημα. Κάποιοι ήταν παρόνταν ο Ντόναλντ Τραμπ. Αν κανείς τους δεν αναγνωρίσει το λεζό του, τότε το πρόβλημα μας είναι πολύ σοβαρό. Αν η φήμης δεν αποτελεί τα παρά μα πράξη στο πλαίσιο ενός φυλετικού πνεύματος, μια δεσμοδιαμονία που πάπει και τη διαπράξει είσαι για πάντα δεσμευμένος από την επιλογή σου και χρησιμοποιείς τον νου σου μόνο για να εκλογοκείσεις το πόσο καλή πάτα, αντί για την χρησιμοποιείς για αισιοδογίας τις δεδομένες και τις συνέπειες της επιλογής αυτής, τότε το πρόβλημά μας είναι μείζον. Αν όμως δεν παραδεχθείς τα λεζό σου, δεν μπορείς να ελέγξεις σε καλύτερο μέλλον. Αν δεν παραδεχθείς τα λεζό σου, τότε θα σε χειραγωγούν και θα είσαι ευάλωτος. Ευάλωτος σε έναν πολιτικό σαν τον Τραμπ που δεν πρόκειται να κάνει τίποτα για οένα. Γιατί οι άνθρωποι που έδουσαν την φήμη τους για να κερδίσουν οι Τραμπ έχουν πράγματι ανάγκη για ένα συστηματικό υγείας, έχουν πράγματα ανάγκη για έναν ανακατανομή των πλούτου. Και τίποτα από όλα αυτά δεν πρόκειται να συμβεί με αυτόν πράσιρο. Θα δεχθούν λοιπόν ότι έκαναν λεζός ή ότι συνέχισαν να σπρίζουν τον Τραμπ αποδίδοντας όλα τα κακά στους εχθρούς, τους Δημοκρατικούς ή όποιους άλλους; Το ερότημα παραμένει ανοικτό».

**TONY JUDT
ME TON
TIMOTHY
SNYDER**
Σκέψεις για
τον εικοστό
αιώνα

Μεταφραστής Ελένη
Λαζαρίδη. Έκδοσης
Αλεξάνδρεα 2017,
σελ. 390, τμήμα
25,44 ευρώ

